

Rusya-Türkiye Yaklaşması

Dr. Murteza Hasanoğlu

Rusya'nın Türkiye'ye karşı cephe alan olumsuz tavrı sihirli bir değnek değmiş gibi değişiverdi. Devletler gibi büyük organizasyonların insanlar gibi dostluk ve düşmanlıklarının olmadığı, ilişkilerini karşılıklı çıkarlarının belirlediği tezi doğrulanmış görünüyor. Bu olay çerçevesinde bölgedeki yaşanan gelişmeleri ve muhtemelen yaşanabilecek gelişmeleri incelemeye çalışalım.

Rusya ve Türkiye arasındaki ilişkilerin düşürülen uçak krizinden beri gergin seyrinin değişmesi hadisesinin, Türkiye'nin İsrail'le Mavi Marmara olayı nedeniyle gerilen ilişkilerinin düzelmesiyle bir ilişkisinin olup olmadığını anlamak gelecekte karşılaşılabilecek olaylara yönelik bir tahminde bulunmayı kolaylaştırabilir. Zannımızca İsrail-Türkiye arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi dış politikada mülteci akınından kurtulmasına yardım ettiği Almanlar da dahil olmak yalnız bırakılan Türkiye'ye nefes aldirmaya yöneliktir ve İsrail'le yapılan anlaşmada geçen doğalgaz maddesi nedeniyle de Rusya'yı Türkiye ile anlaşmaya zorlama amacı güttüğü söylenebilir. Rusya ve Türkiye arasında birçok alanda gerginlik yaşanmasına rağmen doğalgaz konusunda bir gerilim ve alım satımında bir sınırlama söz konusu olmamıştır. Doğalgaz Rusya'nın yumuşak karnıdır. Rusya ekonomisinin temel kaynağı enerji ihracıdır. Savunma sektörü ve diğer sektörleri tali bir sektörlerdir. Batı teknolojisi yanında Rus teknolojinin soğuk savaşın ardından her geçen gün nispi olarak gerilediği söylenebilir. Dünya pazarı genel anlamda düşünüldüğünde, Rusların teknolojiye dayalı ürünleri rağbet görmemektedir. Rusya'nın coğrafi etki ve nüfuz alanı, petrol ürünleri ve doğalgazı elinde toplamasına ve nihayetinde güçlü bir satıcısı olmasına imkân vermektedir. Rusya'nın Orta Asya'ya yönelik politikasının temelinde de bunu görmek mümkündür. İsrail'in Türkiye'ye doğalgaz sağlamasına yönelik bir mesaj Rusya için çok ciddi bir anlam taşımaktadır. Rusya'nın uyguladığı politikaları gözden geçirmesinde ve revize etmesinde en önemli nedenlerden biri kuvvetle muhtemel budur. Aslında Rusya'nın Avrupa'dan sonra Türkiye ile de siyasi ve ticari ilişkilerinin daralması ülke içindeki ekonominin ciddi şekilde daralmasına neden olduğu bilinmekteydi. Putin'in siyasi olarak dayanma gücü ve bu politikaları ne zaman değiştirmeye razı olacağı belirsizdi. Nihayetinde Rusya

doğalgaz kartının da etkisiyle Türkiye ile masaya oturmaya razı bırakılmış oldu. Avrupa birliğinin başat gücü Almanya ise iki taraf için de vize serbestisi gibi gerçekte önemli bir anlamı olmayan bir ödünle mülteci baskısından kurtulma ve bu baskıyı Türkiye'ye aktarmayı sağlayan bir mülteci geri dönüş anlaşmasını tarihi gerçekliği olmayan sözde soykırım suçlamasıyla rasyonel olmayan bir biçimde tehlikeye atmayı tercih etmiştir. Bu durum İngiltere'nin üyelikten ayrılmasıyla AB'nin siyasal kararsızlığını göstermesinin yanında Almanya gibi birliğin merkezi bir ülkesinin kendi içinde dahi kararsızlığının işaretlerini sunmaktadır. AB'nin siyasal gücünün, birliğin stratejik hedeflerine yönelik kullanılmasında tek bir kontrol mekanizması olmadığı, belirli ölçüde kararsız bir durum olduğu, bunun dünya siyasi sahnesinde birliği zayıflattığı, beklide yaşanan sürecin uzun vadede tamir edilemez kayıplar verilmesiyle sonuçlanabileceği ileri sürülebilir.

Bölgede Türkiye-Rusya, Türkiye-İsrail yaklaşması ve Türkiye Avrupa uzaklaşması ne anlama gelmekte, ne gibi gelişmelere gebe dir. Suriye ile ilgili olarak Rusya'nın Türkmenler ve ülkenin kuzeybatısında muhalif güçler üzerindeki orantısız güç kullanımında ve mevcut statükoyu rejim lehine değiştirme çabasında tedricen azalma görmek olasıdır. Ayrıca Rusya'nın PKK/PYD'ye sağladığı aleni desteğin de azalması hatta hava araçlarına, helikopterlere karşı kullanılan füze tedarikini bırakması da beklenebilir. Diğer yandan Rusya'nın Suriye'de artan etkisiyle Türkiye'ye taşan bombalı terör eylemlerinin de bundan sonra azalması olasıdır. Belki de beklenebilecek en radikal değişim Türkiye'nin Esad rejimiyle attığı köprüleri yeniden gözden geçirmeye başlaması, Esad'ın yerinde kalmasına itirazını artık gündeme getirmemesi olabilir. En problemli alan PYD/PKK'nın kontrolüne teslim edilen bölgelerin akıbetidir. Bu duruma getiren ve buna karar veren merkezlerin bunu değiştirmelerine sebep olabilecek etkenlerin ortaya çıktığını halen gördüğümüzü söyleyemeyiz. Söylenebilecek husus bölgede Türkiye'ye yer açılmasının işaretlerinin ortaya çıkmasıdır. Türkiye'nin olumu karşılayacağı bazı gelişmeleri kısa sürede görmek mümkün olabilir. Ancak bu stratejik hedeflerde değişikliği göstermeyebilir.

İran farklı şekillerde tahrik edilen mezhep kaynaklı çatışmaların içine sürüklenmemek için temkinli davranmaktadır. Bu durum onu kısa vadede batı ile tekrar bir soğukluk içine yönlendirse de uzun vadede bölge güvenliğine olumlu katkı sağlayabileceği söylenebilir. Bölgenin Müslüman olan ancak farklı mezhep gruplarına dağılan halkları farklılığa değil, benzerliklerine, birliğe odaklanmaları bölgenin güvenliğinin sağlanmasında beklide en önemli yaklaşımdır. Dünyada Ortadoğu'dan başka çoğunlukla aynı dini inanca sahip olmasına rağmen topluluklar arasında en yoğun biçimde ve müddette silahlı çatışma yaşanan başka

Qafqaz Beynəlxalq Münasibətlər
və Strateji Araşdırmalar Mərkəzi
QAFSAM
Caucasian Center for International
Relations and Strategic Studies

bir bölgə var mıdır. Acaba çatışmaların səbəbi özgürlük, otonomi ihtiyacıdır? Dünyanın geri kalan bölgələrində barış rifah içində yaşayan toplumlarının hepsi eyni etnik, dini qrupa sahib birey və qruplardan mı oluşmaktadır, toplumsal huzurun kaynağı farklı olmamak, eyni olmaq mıdır yoxsa hər türlü fərhliliğə rağmen eyni vizyonu və bir olma fikrini içtən paylaşmaq mıdır? AB'nin de Avropa'da yapmaya çalıştığı və başaramadığı bu olabilir mi?